

18.5.2009

Dnro 3934/4/07

**Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt**

**Esittelijä: Esittelijäneuvos Jorma Kuopus**

## **VÄITÖSKIRJAA PIDETTIIN ESILLÄ LIIAN LYHYT AIKA ENNEN VÄITÖSTILAISUUTTA**

### **1 KANTELU**

Kantelija pyysi 18.12.2007 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä oikeusasiamiestä tutkimaan Joensuun yliopiston - - - tiedekunnan dekaanin menettelyä väitöskirjan julkistamisessa ennen väitöstilaisuutta.

Kantelija arvosteli kantelussaan erityisesti sitä, että erään väittelylupa oli myönnetty tiedekuntaneuvoston kokouksessa vasta viisi päivää ennen väitöstilaisuutta joulukuussa 2007. Siten väitöskirjaa ei ollut pidetty esillä vähintään kymmentä päivää ennen väitöstilaisuutta, kuten opintosuorituksia ja opiskelijan oikeusturvaa koskeneen johtosäännön 17 § olisi edellyttänyt. Väitöskirjan nähtävillä oloaika oli perustunut dekaanin tekemään päätökseen 7.12.2007. Kantelija on kantelussaan esittänyt, että samaan tutkimusryhmään liittyen olisi maaliskuussa 2007 ollut esillä eri henkilöitä koskenutta hyvän tieteellisen käytännön vastaista menettelyä.

Kantelija pyysi oikeusasiamiestä tutkimaan dekaanin päätöksen lainmukaisuuden ja ryhtymään asiassa tarvittaviin toimenpiteisiin.

### **2 SELVITYS**

Kantelun johdosta hankittiin dekaanin selvitys ja Joensuun yliopiston lausunto. Kantelija antoi niiden johdosta vastineensa, jossa hän uudisti kantelunsa.

Käytettävissäni ovat olleet myös Joensuun yliopiston - - - tiedekunnan hallintopäällikön tänne 2.2.2009 puhelimitse antamat lisätiedot. Niiden mukaan kantelijana ollut professori oli toiminut edellä mainitun tiedekuntaneuvoston jäsenenä. Väitöstilaisuus on pidetty joulukuussa 2007 ja väittelijälle on tammikuussa 2008 annettu arvosana väitöskirjasta. Väitöstilaisuutta ja väitöskirjan julkaisemista koskeva täydentävä ohje oli annettu 11.12.2007. Käytännössä väitöskirja oli ollut myös kantelijan käytössä kymmenen päivää ennen väitöstilaisuutta.

### **3 RATKAISU**

Käsitykseni mukaan Joensuun yliopiston - - - tiedekunnan dekaanin menettely 7.12.2007 väitöskirjan julkistamisessa ennen väitöstilaisuutta on ollut voimassa olleen johtosäännön vastainen. Samalla liian lyhyt, vain viiden päivän pituinen väitöskirjan nähtävillä pitoaika on rikkonut hallinnon julkisuusperiaatetta. Sittemmin väitöskirjoja koskenutta johtosääntöä oli Joensuun yliopistossa 11.12.2007 täsmen-

netty.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

### 3.1

#### Tapahtumatiedot

Joensuun yliopiston - - - tiedekunnan tiedekuntaneuvosto oli myöntänyt väittelyluvan joulukuussa 2007, jolloin väittelypäivä oli ainakin eräiden tiedekuntaneuvoston jäsenten tiedossa. Tiedekunnan dekaani oli 7.12.2007 tekemällään päätöksellä määrännyt professorin toimimaan kustoksena julkisessa - - - väitöstilaisuudessa maanantaina 10.12.2007 kello 12. Siten väittelyluvan ja väitökselle kaavailut väittelypäivän väliseksi ajaksi oli jäänyt vain viisi päivää. Yliopiston verkkosivuille tieto väitöksestä oli tullut vasta perjantain 7.12.2007 kuluessa. Väittelijä oli väitellyt joulukuussa 2007 ja hänelle on annettu tammikuussa 2008 arvosana väitöskirjasta.

Väitösprosessin aikana Joensuun yliopiston vararehtori oli sähköpostiviestissään 5.12.2007 esittänyt, että opiskelijan oikeusturvaa koskevan johtosäännön 17 § on epäselvä ja tulkinnanvarainen. Vararehtorikin oli katsonut, että prosessi oli edennyt kiusallisen pitkälle eikä siinä ollut eikä noudatettu johtosäännön henkeä.

### 3.2

#### Sovellettavat säännökset

Perustuslain (731/1999) 12 §:n 2 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Lain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 17 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen tulee hyvän tiedonhallintatavan luomiseksi ja toteuttamiseksi huolehtia muun ohella asiakirjojen ja tietojärjestelmien sekä niihin sisältyvien tietojen asianmukaisesta saatavuudesta.

Yliopistolain (645/1997) 41 §:n 2 momentin mukaan yliopisto voi määrätä johtosäännöllä tai muilla määräyksillä myös muista kuin 1 momentissa mainituista sisäisistä asioistaan, jollei niistä säädetä muualla laissa tai asetuksessa.

Joensuun yliopiston hallituksen 19.5.2006 hyväksymän opintosuorituksia ja opiskelijan oikeusturvaa koskevan johtosäännön 17 §:n mukaan väittelyluvan saanut käsikirjoitus tulee julkaista tiedekuntaneuvoston määrittelemällä tavalla. Julkaistu väitöskirja on asetettava yliopiston ilmoitustalulle viimeistään 10 päivää ennen väitöstilaisuutta.

### 3.3

#### Arviointi

Puheena olevassa tilanteessa Joensuun yliopiston opintosuorituksia ja opiskelijan oikeusturvaa koskevan johtosäännön 17 § oli asettanut ehdottoman vähintään 10 päivän nähtävillä pidon vaatimuksen väitöskirjalle. Vaikka väitöstilaisuus oli sovittu ja kaikki järjestelyt sitä varten oli väittelijän ja tutkimustyön ohjaajan välillä tehty, olisi väitöstilaisuus tullut nähdäkseni siirtää siten, että johtosäännön 17 §:ää olisi voitu noudattaa. Väitöstilaisuuden siirtäminen ei olisi nähdäkseni loukannut väittelijän oikeusturvaa ja samalla väitöstilaisuuden julkisuus ja tiedeyhteisön tiedonsaanti olisi toteutunut tätä kautta paremmin kuin joulukuussa 2007.

Siten katson, että Joensuun yliopiston - - - tiedekunnan dekaani oli 7.12.2007 menetellyt sekä yllä mainitun johtosäännön 17 §:n että julkisuusperiaatteen vastaisesti. Käsitykseni mukaan puheena oleva johtosääntö ei ole ollut tässä suhteessa tulkinnanvarainen, varsinkin kun otetaan huomioon akateeminen käytäntö yliopistoissa ja julkisen hallinnon yleisenä lähtökohtana oleva, lakiin perustuva julkisuusperiaate. Väitöstilaisuus on yleisölle avoin tilaisuus, jossa on läsnä yliopiston henkilökuntaa, väittelijän yhteistyökumppaneita, lähisukulaisia, ystäviä sekä muita asiasta kiinnostuneita.

Väitöskirjan esillä pitämistä koskevat käytännöt ovat havaintojeni mukaan monissa yliopistoissa vaikiintuneet. Esimerkiksi Helsingin yliopistossa on voimassa vastaava opintasuoritusten arvostelua ja kuulustelua sekä opintasuoritusten tutkintolautakuntaa koskeva johtosääntö. Sen 29 §:n mukaan väitöskirjaa on pidettävä julkisesti saatavissa vähintään kymmenen päivää ennen julkista tarkastusta. Dekaanin voi kirjallisesta hakemuksesta lyhentää tätä aikaa siten, että väitöskirja on saatavilla vähintään viisi päivää.

Pidän yleiseltäkin kannalta tärkeänä sitä, että julkisin varoin tuotettu väitöskirja opinnäytteenä on julkisesti esillä. Olen korostanut 16.10.2008 julkisuusperiaatteen merkitystä erikseen lausunnossani, kun yliopistolakia parhaillaan uudistetaan. Totean, että dekaanin menettelyn virheellisyys oli havaittu pian myös Joensuun yliopistossa, jossa dekaani oli 11.12.2007 päättänyt, että väittelyluvan saanut käsikirjoitus tulee julkaista tiedekuntaneuvoston määrittelemällä tavalla. Julkaistu väitöskirja on asetettava yliopiston ilmoitustaululle viimeistään 10 päivää ennen väitöstilaisuutta. Väitöstilaisuus on siis mahdollista pitää aikaisintaan 10 päivän kuluttua väittelyluvasta, edellyttäen että määräys väitöstilaisuuden pitämisestä on tehty samana päivänä kuin väittelylupa on myönnetty.

4

#### TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen Joensuun yliopiston - - - tiedekunnan dekaanin menettelystä hänen tietoonsa. Tässä tarkoituksessa lähetän dekaanille jäljennöksen päätöksestäni.

Samalla kiinnitän Joensuun yliopiston huomiota siihen, että väitöskirjan julkinen esillä pitäminen tukee myös tieteellisen tutkimuksen julkisuutta ja julkisuusperiaatteen toteutumista tiedeyhteisössä ja yleisemminkin tieteellisen tiedon tarvitsijoiden keskuudessa.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Joensuun yliopistolle.